

Dokumentas atspausdintas iš teismų praktikos paieškos sistemos INFOLEX. Praktika
(www.teismupraktika.lt)

Kortelė:

1537504_RegNr_e3K-3-395-611/2017

<http://www.infolex.lt/tp/1537504>

Santrauka:

Ieškovas prašė priteisti solidariai iš likviduotos IĮ savininko bei jo sutuoktinės jų negražintą kredito dalį. Pirmosios ir apeliacinės instancijų teismai ieškinį tenkino iš dalies. Atsakovai pateikė kasacinį skundą.

LAT nurodė, jog kai dėl bankroto likviduojama IĮ, kuri yra neribotos civilinės atsakomybės asmuo, ir nėra įmonės turto, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas tenkinant įmonės kreditorių reikalavimus, laikytina, kad įmonės savininko (dalyvio) prievolės įmonės kreditoriams pasibaigia (CK 6.128 str. 3 d.). Ši nuostata skirta atvejams, kai įsiskolinta pagal tos IĮ, kuriai vėliau iškelta bankroto byla, atsiradusias (prisiimtas) prievoles kreditoriams. Tačiau tais atvejais, kaip IĮ savininkas, kaip fizinis asmuo, asmeniškai prisiėmė prievoles pagal sandorį (kredito sutartį), šios prievolės nepasibaigia vien dėl IĮ pabaigos dėl įmonės bankroto, t. y. įmonės likvidavimo ir išregistravimo iš Juridinių asmenų registro, kaip nagrinėjamu atveju. Teismui patvirtinus kreditoriaus reikalavimą IĮ bankroto byloje, kai reikalavimas yra kilęs iš sandorio, sudaryto ne su įmone, o su įmonės savininku, kaip fiziniu asmeniu, bei negavus šio reikalavimo patenkinimo, įmonės savininko prievolės išlieka.

LAT paliko galioti apeliacinės instancijos teismo nutartį.

Civilinė byla Nr. e3K-3-395-611/2017

Teisminio proceso Nr. 2-47-3-00205-2016-2

Procesinio sprendimo kategorijos:

2.2.2.3.2.5; 3.4.3.10

(S)

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2017 m. lapkričio 13 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas), Andžej Maciejevski (pranešėjas) ir Algio Norkūno,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **atsakovų G. V. L. ir R. S. L.** kasacinį skundą dėl Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 22 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo akcinės bendrovės SEB banko ieškinį atsakovams G. V. L. ir R. S. L. **dėl skolos priteisimo.**

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių skolininko – fizinio asmens – atsakomybę kreditoriui už negrąžintą kredito dalį, kai kreditorius nesusigrąžino visos skolos iš tam pačiam skolininkui priklausančios individualios įmonės bankroto proceso metu, nes nepakako individualios įmonės turto skolai visiškai grąžinti, o individuali įmonė yra likviduota dėl bankroto, aiškinimo ir taikymo.

2. Ieškovas AB SEB bankas 2016 m. sausio 29 d. ieškiniu prašė teismo priteisti solidariai iš atsakovų G. V. L. ir R. S. L. 1819,90 Eur skolą, 5 proc. metines palūkanas už priteistą sumą (nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo).

3. Ieškovas nurodė, kad jis ir atsakovai buvo sudarę 2007 m. liepos 12 d. kredito sutartį (kredito gavėja buvo G. V. L., o jos sutuoktinis R. S. L. pasirašytinai patvirtino, kad susipažino su visomis sutarties sąlygomis ir jas suprato). Kadangi atsakovui R. S. L. priklausiusiai individualiai įmonei R. S. L. vaistinei buvo iškelta bankroto byla, ieškovas (pagal minėtą kredito sutartį) buvo įtrauktas į bankrutuojančios individualios įmonės kreditorių sąrašą ir jo finansinio reikalavimo dalis buvo patenkinta. Ieškovas prašė teismo likusią skolą pagal tą pačią prievolę, kylančią iš kredito sutarties, priteisti solidariai iš atsakovų.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Telšių rajono apylinkės teismas 2016 m. liepos 26 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies – priteisė ieškovui AB SEB bankui solidariai iš atsakovų G. V. L. ir R. S. L. 1705,58 Eur negrąžinto kredito, 63,19 Eur palūkanų, 5 proc. metines palūkanas nuo priteistos sumos (nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo).

5. Teismas nustatė, kad kredito sutartis buvo sudaryta 2007 m. liepos 12 d., kredito paskirtis – būsto remontui ir kito banko kreditui refinansuoti. Kredito gavėja buvo atsakovė G. V. L., o jos sutuoktinis R. S. L. patvirtino, kad jis sutinka su visomis kredito sutarties sąlygomis.

6. Iš banko 2015 m. gruodžio 18 d. pažymos matyti, kad pagal 2007 m. liepos 12 d. kredito sutartį visa skola yra 1819,90 Eur, ją sudaro: kredito suma – 1705,58 Eur, palūkanos 63,19 Eur ir delspinigiai už laiku nesumokėtą kreditą ir palūkanas – 51,13 Eur, tačiau nėra nurodyta, už kokį laikotarpį yra apskaičiuoti delspinigiai. Ieškovas nepateikė konkrečių ir aiškių įrodymų dėl apskaičiuotų delspinigių. Iš ieškinio turinio ir pažymos prie ieškinio nėra aiški delspinigių apskaičiavimo tvarka. Todėl teismas netenkino ieškovo reikalavimo dėl delspinigių priteisimo.

7. Atsakovas (skolininkas pagal kredito sutarties prievolę) buvo individualios įmonės R. S. L. vaistinės, kuriai Šiaulių apygardos teismo 2013 m. kovo 22 d. nutartimi buvo iškelta bankroto byla, savininkas. Kreditorius AB SEB bankas teise ginti savo interesus bankroto byloje pasinaudojo, jo 51 329,96 Lt (14 866,18 Eur) reikalavimas individualios įmonės bankroto byloje buvo patvirtintas Šiaulių apygardos teismo 2015 m. balandžio 15 d. nutartimi, tačiau, pardavus skolininko turtą ir nepakakus už jį gautų lėšų, nebuvo patenkintas visiškai. Šiaulių apygardos teismo 2015 m. balandžio 15 d. sprendimu pripažinta, kad bankrutavusios R. S. L. vaistinės veikla pasibaigė, patvirtintas kreditorių nepatenkintų reikalavimų sąrašas (patvirtinta ir kreditoriaus AB SEB banko nepatenkinta reikalavimo suma – 1768,39 Eur). Individuali įmonė yra neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo, už kurio neįvykdytas prievolės atsako savininkas savo turtu (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir CK) 2.50 straipsnio 4 dalis).

8. CK 6.37 straipsnio 2 dalyje, 6.210 straipsnio 1 dalyje nustatyta skolininko pareiga mokėti palūkanas už laikotarpį nuo civilinės bylos iškėlimo iki visiško teismo sprendimo įvykdymo, todėl ieškovo prašymu iš atsakovų priteistinos įstatymo nustatytos 5 proc. metinės palūkanos už priteistiną sumą nuo bylos iškėlimo teisme, t. y. nuo 2016 m. vasario 1 d., iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.

9. Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2016 m. gruodžio 22 d. nutartimi, išnagrinėjusi atsakovų G. V. L. ir R. S. L. apeliacinį skundą, paliko nepakeistą Telšių rajono apylinkės teismo 2016 m. liepos 26 d. sprendimą.

10. Nutartyje nurodyta, kad, pagal CK 2.50 straipsnio 4 dalį, jeigu prievolėms įvykdyti neužtenka neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens turto, už jo prievolės atsako juridinio asmens dalyvis. Bankrutavusi R. S. L. vaistinė – neribotos civilinės atsakomybės subjektas, už individualios įmonės skolas atsako ir jos dalyviai, t. y. ne tik įmonės savininkas R. S. L., bet ir jo sutuoktinė G. V. L. Iš individualios įmonės, įsteigtos santuokos metu, veiklos atsiradusios prievolės laikomos bendromis sutuoktinių prievolėmis ir jos tenkinamos iš bendro turto (CK 3.109 straipsnis).

11. Ieškovas AB SEB bankas teise ginti savo interesus bankroto byloje pasinaudojo, jo reikalavimas individualios įmonės bankroto byloje buvo patvirtintas, tačiau nebuvo visiškai patenkintas. Fizinio asmenų prievolė dėl fizinio asmens personalinės įmonės bankroto nepasibaigia (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2009; 2011 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-331/2011). Individualios įmonės bankroto byloje kreditoriui negavus įmonės savininko prievolės įvykdymo ir nesant kitų CK nustatytų prievolių pabaigos pagrindų, nėra pagrindo konstatuoti, kad fizinio asmens prievolė yra pasibaigusi, nes fizinio asmenų asmeninės prievolės pagal paskolos sutartį pabaiga nesietina su neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens pabaiga dėl bankroto procedūros.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į kasacinį skundą teisiniai argumentai

12. Kasaciniu skundu atsakovai G. V. L. ir R. S. L. prašo panaikinti Telšių rajono apylinkės teismo 2016 m. liepos 26 d. sprendimą ir Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 22 d. nutartį ir priimti naują sprendimą – atmesti ieškovo ieškinį. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

1. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo (toliau – ir ĮBĮ) 33 straipsnio 1 dalis nustato, kad įmonės turtas ir (arba) neribotos civilinės atsakomybės įmonės savininko (savininkų) turtas, į kurį teisės aktų nustatyta tvarka gali būti nukreiptas išieškojimas, įskaitant ir turta, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė, parduodamas, įsiteisėjus šio Įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje nurodytai teismo nutarčiai (pagal ĮBĮ 28 straipsnio 2 dalį teismas priima nutartį išieškoti iš neribotos civilinės atsakomybės įmonės savininko (savininkų) turimo turto, įskaitant ir turta, kuris yra bendroji jungtinė nuosavybė, jeigu šalys iki nutarties likviduoti įmonę dėl bankroto įsiteisėjimo nesusitarė dėl taikos sutarties sudarymo). Nei Civilinis kodeksas, nei Civilinio proceso kodeksas, nei Įmonių bankroto įstatymas nereglamentuoja neribotos civilinės atsakomybės įmonės savininko (savininkų) procesinės padėties įmonės bankroto byloje bei teisinių pasekmių. Individualios įmonės bankroto metu buvo parduotas individualios įmonės savininkų asmeninis turtas. Tai reiškia, kad materialinis teisinis santykis atsirado ne tik tarp kreditorių ir bankrutuojančios neribotos civilinės atsakomybės įmonės, bet ir tarp kreditorių ir individualios įmonės savininkų. Pirmosios instancijos teismas šio materialinio teisinio santykio neįžvelgė. Priešingai, teismas konstatavo, kad „šios bylos šalys yra kreditorius ir skolininkai (fiziniai asmenys), o bylos teisminio nagrinėjimo objektas – šalių sudarytos kreditavimo sutarties pagrindu atsiradusių prievolių neįvykdymo bankroto procese pagrindu atsiradę materialiniai teisiniai santykiai“. Su tokia teismo išvada negalima sutikti, nes, pirma, kreditorius AB SEB bankas individualios įmonės bankroto byloje pareiškė finansinį reikalavimą būtent kreditavimo sutarties pagrindu; antra, šioje byloje reikalavimas reiškiamas taip pat kreditavimo sutarties pagrindu; trečia, individualios įmonės bankroto byloje kreditoriaus reikalavimas buvo patenkintas iš asmeninio individualios įmonės savininkų turto, kurių procesinė padėtis neapibrėžta, o šioje byloje jie yra patraukti atsakovais; ir, ketvirta, tai, kad individualios įmonės bankroto byloje kreditoriaus reikalavimas nebuvo patenkintas visiškai, nekeičia kreditoriaus ir skolininkų materialinio teisinio santykio esmės: kreditorius šioje byloje pareiškė reikalavimą dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu tiems patiems atsakovams, taip buvo pažeistos imperatyviosios Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – CPK) normos (CPK 137 straipsnio 2 dalies 4 ir 5 punktuose nustatyta, kad teismas atsisako priimti ieškinį, jeigu yra įsiteisėjęs teismo arba arbitražo sprendimas, priimtas dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, arba teismo žinioje yra byla dėl ginčo tarp tų pačių šalių, dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu).

2. Kai likviduojama dėl bankroto individuali įmonė, kuri yra neribotos civilinės atsakomybės asmuo, ir nėra šio juridinio asmens dalyvio turto, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas tenkinant šios įmonės kreditorių reikalavimus, laikytina, kad šios įmonės savininko (dalyvio) prievolės įmonės kreditoriams pasibaigia (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-308/2004). AB SEB bankas, nors buvo į R. S. L. vaistinės bankroto bylą įtrauktas kaip kreditorius, tačiau pagal materialinį teisinį santykį jis nebuvo įmonės kreditorius, o buvo savininko (dalyvio) prievolių kreditorius. Individualios įmonės kreditoriaus AB SEB banko finansinis reikalavimas buvo patenkintas iš savininkų asmeninio turto. Darant prielaidą, kad turto būtų pakankamai, visas kreditoriaus AB SEB banko reikalavimas pagal kreditavimo sutartį būtų patenkintas visiškai, nesvarbu, iš kokio – įmonės ar jos savininkų – asmeninio turto.

3. Neribotos civilinės atsakomybės įmonės savininkų ir jų sutuoktinių teisinio statuso neapibrėžtumas įmonės bankroto byloje suponuoja kitą teisinę spragą – įmonės savininkų atsakomybės klausimą likvidavus dėl bankroto neribotos civilinės atsakomybės įmonę. Vienareikšmiško atsakymo ir apibrėžtumo jokiam įstatyme nėra. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika šiuo klausimu taip pat

nevienoda. Kai kuriose nutartyse Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, pateikdamas išaiškinimus dėl įmonės savininko neribotos civilinės atsakomybės pagal prievolės po įmonės likvidavimo nurodė, kad laikytina, jog, po bankroto procedūros likviduojant įmonę, pasibaigia ir šios įmonės prievolės, taip pat ir prievolės jos savininkui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. gruodžio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1186/2003; 2003 m. lapkričio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-1099/2003; 2006 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-428/2006; 2009 m. gegužės 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-162/2009; 2010 m. vasario 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-36/2010). Tokia išvada yra logiška ir pagrįsta įstatymu. Vadovaujantis ĮBĮ 10 straipsnio 7 dalies 1 punktu, įsiteisėjus teismo nutarčiai išskelti bankroto bylą, tais atvejais, kai įmonės turtas neatskirtas nuo įmonininko ar jos narių turto, savininkas (savininkai) per teismo nustatytus terminus privalo pateikti administratoriui viso turimo turto sąrašą, įskaitant ir esančio bendrąja jungtine nuosavybe, o visi kreditoriai savo finansinius reikalavimus turi pareikšti ĮBĮ nustatyta tvarka nepaisant to, su kuo – įmone ar jos savininku (savininkais), kaip privačiu fiziniu asmeniu (privačiais fiziniais asmenimis), – buvo sudarytas sandoris, iš kurio kyla kreditoriaus reikalavimas. Ši įstatymo nuostata susijusi su CK 2.50 straipsnio 4 dalimi, kurioje nustatyta, kad jeigu prievolėms įvykdyti neužtenka neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens turto, už jo prievolės atsako juridinio asmens dalyvis. Dėl nurodytų Įmonių bankroto įstatymo spragų ir jų prieštaravimo Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymui (toliau – FABĮ) bei CPK nustatytiems civilinio proceso tikslams, kuriais atkurama teisinė taika ir pasibaigus bankroto procedūroms baigiamas išieškojimas iš skolininko turto, bankrutuojančios individualios įmonės savininkai atsiduria nelygiateisėje padėtyje, palyginti su kitais nemokumo būklėje atsidūrusiais fiziniais asmenimis, ir taip pažeidžiamas Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas lygiateisiškumo principas.

13. Atsiliepimu į kasacinį skundą ieškovas AB SEB bankas prašo netenkinti atsakovų G. V. L. ir R. S. L. kasacinio skundo ir palikti nepakeistus Telšių rajono apylinkės teismo 2016 m. liepos 26 d. sprendimą ir Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 22 d. nutartį. Atsiliepime nurodyti tokie esminiai argumentai:

1. Teismų sprendimas ir nutartis nenukrypsta nuo neribotos atsakomybės juridinio asmens bei jo savininko tarpusavio santykių bei atsakomybę savininko kreditoriams, neribotos atsakomybės juridinio asmens nemokumą reglamentuojančių teisės normų, taip pat gana nuosekliai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamos jų taikymo praktikos.

2. Nėra jokio pagrindo sutapatinti banko skolininko (kredito gavėjo) ir jo valdomo neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens (individualios įmonės). Nagrinėjant bylą apeliacinės instancijos teisme atsakovai pripažino, kad kreditas buvo suteiktas jiems, o ne R. S. L. vaistinei kaip juridiniam asmeniui, dėl to ginčo nėra. Būtinumą individualios įmonės bankroto byloje kreditoriui reikšti reikalavimą dėl skolos iš kreditavimo santykių su fiziniu asmeniu lemia ne nurodytų fizinio ir juridinio asmenų materialinio teisinio santykio sutaptis, o jų turto neatskiriamumo principas.

3. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje, kurioje atsakovas (skolininkas pagal prievolę) buvo individualios įmonės, kuriai buvo iškelta bankroto byla, savininkas, nustatė, kad kreditorius teise ginti savo interesus bankroto byloje pasinaudojo, jo reikalavimas individualios įmonės bankroto byloje buvo patvirtintas; bankroto byloje priimta nutartis patvirtinti kasatoriaus finansinį reikalavimą yra priimta dėl to paties dalyko ir tuo pačiu pagrindu, kaip ir teismo įsakymas, tačiau ne tarp tų pačių šalių; ieškinyje atsakovui (skolininkui pagal kreditavimo sutartį), kaip fiziniam asmeniui, kuris nėra įvykdęs sutartinių įsipareigojimų, grindžiamas nauja faktine aplinkybe, t. y. faktu, jog neribotos civilinės atsakomybės įmonės bankroto procese, pardavus skolininko turtą, kreditoriaus reikalavimas nebuvo patenkintas. Šios bylos šalys yra kreditorius ir skolininkas (fizinis asmuo), o bylos teisminio nagrinėjimo objektas – šalių sudarytos kreditavimo sutarties pagrindu atsiradusių prievolių

neįvykdymo bankroto procese pagrindu atsiradę materialiniai teisiniai santykiai. Šis ginčo materialinis teisinis santykis nebuvo nagrinėjamas bankroto byloje, nes iki bankroto bylos išnagrinėjimo aplinkybė, susijusi su reikalavimo nepatenkinimu, ir esanti faktinio šioje byloje reiškiamo reikalavimo pagrindo sudėtinė dalimi, neegzistavo. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išaiškino, kad teismui patvirtinus kreditoriaus reikalavimą individualios įmonės bankroto byloje, kai reikalavimas yra kilęs iš sandorio, sudaryto ne su įmone, o su įmonės savininku, kaip fiziniu asmeniu, ir negavus šio reikalavimo patenkinimo įmonės bankroto procese, įmonės savininko prievolės kreditoriui savaime nesibaigia. Civilinio kodekso normų nenustatyta, kad fizinio asmens prievolės baigiasi tokiu atveju, kai likviduojamas juridinis asmuo, kurio dalyvis jis yra. CK 6.123 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad prievolė pasibaigia, kai tinkamai įvykdoma. Individualios įmonės bankroto byloje kreditoriui negavus įmonės savininko prievolės įvykdymo ir nesant kitų CK nustatytų prievolių pabaigos pagrindų, nėra pagrindo konstatuoti, kad fizinio asmens prievolė yra pasibaigusi. Todėl nebuvo procesinių kliūčių ieškiniui dėl skolos priteisimo pareikšti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2009).

4. Ši pirmiau pacituota Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis detalai išaiškina situaciją, kai individualios įmonės savininko prievolėms neužtenka lėšų individualios įmonės bankroto procese ir kreditoriaus reikalavimas lieka nepatenkintas. Atsakovai iš esmės siekia, kad skolos likutis bankui nebūtų priteistas, t. y. konstatuoti, jog skola pasibaigė sulig R. S. L. individualios įmonės procesu. Toks aiškinimas pažeistų kertinių civilinių teisinių santykių dalyvių atskirumo (fizinio asmens ir jo įkurto (valdomo) juridinio asmens) teisės principą.

5. Po individualios įmonės bankroto, jei jo metu savininko kreditoriaus reikalavimas nebuvo patenkintas iš bankrutuojančios įmonės lėšų, savininko skola netampa individualios įmonės skola, todėl nepasibaigia sulig individualios įmonės bankroto byla. Tuo tarpu savininkui dėl išlikusios nepadengtos skolos ar skolos dalies nėra ribojimų vėliau kelti savo, kaip fizinio asmens, bankroto bylą, jei jo situacija atitinka FABĮ nustatytas sąlygas. Atitinkamai ĮBĮ ir FABĮ ginčo situacijoje nekonkuruoja. Nėra pagrindo teigti, kad po juridinio asmens likvidavimo likusios nepadengtos jo dalyvio fizinio asmens prievolės savaime turėtų būti sprendžiamos pagal FABĮ, – šis įstatymas gali būti taikomas tik konstatavus pagrindus kelti fizinio asmens bankroto bylą bei teismui tokią bylą iškėlus.

Teisėjų kolegija

k o n s t a t u o j a :

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl likviduotos individualios įmonės savininko atsakomybės už įgytas iki įmonės likvidavimo jo kaip fizinio asmens prievoles kreditoriams

14.CPK 353 straipsnyje reglamentuojamos Lietuvos Aukščiausiajame Teisme bylos kasacine tvarka nagrinėjimo ribos: kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskūstus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu; kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių (CPK 353 straipsnio 1 dalis). Ši teisės norma aiškiai apibrėžia kasacinio teismo kompetencijos ribas – kasacinis teismas analizuoja tik teisės klausimus. Nagrinėjant bylą kasacine tvarka fakto klausimai netiriami, todėl kasaciniame skunde ir atsiliepime į jį pateikti faktinio pobūdžio argumentai nevertinami ir nauji faktai nenustatomi. Kasacinio nagrinėjimo dalyką sudaro kasaciniame skunde iškelti teisės klausimai. Ieškovė ir

atsakovai kasaciniame skunde ir atsiliepime į jį išdėstė argumentus dėl teisės taikymo klausimo, t. y. dėl individualios įmonės savininko prievolių pasibaigimo po šios įmonės likvidavimo dėl bankroto.

15. CK 2.50 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad jeigu prievolėms įvykdyti neužtenka neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens turto, už jo prievolės atsako juridinio asmens dalyvis, jeigu įstatymai nenustato kitaip. Už individualios įmonės, kaip neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens, prievolės, kai neužtenka individualios įmonės turto, atsako įmonės savininkas savo turtu.

16. CK 6.128 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad kai juridinis asmuo (kreditorius arba skolininkas) likviduojamas, prievolė baigiasi, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, kai prievolę turi įvykdyti kiti asmenys. Nei CK, nei ĮBĮ, nei kituose įstatymuose nėra nustatyta, kad pasibaigia individualios įmonės savininko prievolės, kurias jis asmeniškai prisiėmė, po jo įmonės likvidavimo dėl bankroto. Individualios įmonės likvidavimas dėl bankroto nereiškia ir nėra prilyginamas įmonės savininko bankrotui ir jo prievolių dėl bankroto pasibaigimui. Individualios įmonės savininko – fizinio asmens – prievolės, kurias jis prisiėmė kaip fizinis asmuo, bankroto procedūrų būdu pasibaigia FABĮ nustatyta tvarka, pagal kurią iškeliama bankroto byla nemokiam fiziniam asmeniui, atsiskaitoma su jo kreditoriais, atliekamos kitos fizinio asmens bankroto byloje procedūros ir tik tuomet fizinio asmens prievolės pasibaigia dėl bankroto. Nagrinėjamoje byloje atsakovai nėra pripažinti bankrutavusiais pagal FABĮ.

17. Prievolių pabaigą ne bankroto procedūrų nustatyta tvarka reglamentuoja CK šeštosios knygos IX skyriaus teisės normos: vienas iš bendrųjų įprastinių prievolių pabaigos pagrindų yra prievolės pasibaigimas, kai ji tinkamai įvykdoma (CK 6.123 straipsnio 1 dalis). CK nenustatyta, kad fizinio asmens prievolės baigiasi tokiu atveju, kai likviduojamas juridinis asmuo, kurio dalyvis jis yra.

18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 22 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-7-308/2004 konstatuota, kad kai dėl bankroto likviduojama individuali įmonė, kuri yra neribotos civilinės atsakomybės asmuo (CK 2.50 straipsnio 4 dalis), ir nėra šio juridinio asmens dalyvio turto, į kurį gali būti nukreiptas išieškojimas tenkinant įmonės kreditorių reikalavimus, laikytina, kad įmonės savininko (dalyvio) prievolės įmonės kreditoriams pasibaigia (CK 6.128 straipsnio 3 dalis).

19. Nurodytas išaiškinimas byloje Nr. 3K-7-308/2004 dėl prievolių įmonės kreditoriams pasibaigimo skirtas atvejams, kai įsiskolinata pagal tos individualios įmonės, kuriai vėliau iškelta bankroto byla, atsiradusias (prisiimtas) prievolės kreditoriams, t. y. individualios įmonės sudarytų ir neįvykdytų sutarčių įsipareigojimų bei kitais CK 6.2 straipsnyje išvardytais asmens prievolių atsiradimo atvejais. Tokiais atvejais likviduojamos individualios įmonės prievolės pasibaigia likvidavus įmonę ir tenkinus kreditorių reikalavimus iš įmonės turto, o jo nepakakus, – iš įmonės savininko turto, kurio neužtekus individualios įmonės prisiimtos ar kitaip įgytos prievolės pasibaigia. Tačiau nagrinėjamoje byloje yra kitoks atvejis, kai *individualios įmonės savininkas, kaip fizinis asmuo, asmeniškai prisiėmė prievolės pagal sandorį (kredito sutartį), todėl šios prievolės nepasibaigia vien dėl individualios įmonės pabaigos dėl įmonės bankroto*, t. y. įmonės likvidavimo ir išregistravimo iš Juridinių asmenų registro.

20. Aptariamą išvadą patvirtina Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojama praktika: Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2009, taip pat 2011 m. liepos 18 d. nutartyje civilinėje byloje 3K-3-331/2011 konstatuota, kad fizinio asmens prievolė savaime dėl jo individualios įmonės bankroto nepasibaigia ir, teismui patvirtinus kreditoriaus reikalavimą individualios įmonės bankroto byloje, kai reikalavimas yra kilęs iš sandorio, sudaryto ne su įmone, o su įmonės savininku, kaip fiziniu asmeniu, bei negavus šio reikalavimo patenkinimo, įmonės savininko prievolės išlieka. Prievolės nepasibaigia ir tais atvejais, kai kreditorius turimą reikalavimą į skolininką (individualios įmonės savininką, kaip fizinį asmenį) buvo pareiškęs

individualios įmonės bankroto procedūrų metu, kurias atlikus paaiškėja, kad visa ar dalis kreditoriaus reikalavimo nepatenkinta likvidavus individualią įmonę, t. y. neužtekus turto kreditoriaus reikalavimui padengti. Likvidavus individualią įmonę dėl bankroto sprendžiant klausimą, ar prievolės yra pasibaigusios, esminę reikšmę turi prievolių šalių nustatymas – ar tai buvo šios įmonės iki jos likvidavimo, ar įmonės savininko, kaip fizinio asmens, prievolės.

21. Kasaciniame skunde nurodomoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2003 m. gruodžio 10 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-1186/2003, 2003 m. lapkričio 19 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-1099/2003, 2006 m. spalio 30 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-428/2006, 2009 m. gegužės 25 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-7-162/2009 ir 2010 m. vasario 8 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-36/2010 konstatuota, kad individualios įmonės prievolės pasibaigia, kai ji likviduota dėl bankroto, t. y. negalimas tolesnis išieškojimas tiek iš likviduotos įmonės, tiek iš jos savininko fizinio asmens turto. Tačiau nurodytose nutartyse nekonstatuota, kad fizinio asmens asmeninė prievolė pasibaigtų tokiam fiziniam asmeniui priklausančią individualią įmonę likvidavus dėl bankroto.

22. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad AB SEB bankas ir atsakovai buvo sudarę 2007 m. liepos 12 d. kredito sutartį, taigi atsakovų kaip fizinių asmenų prievolės pagal kredito sutartį su banku nepasibaigė dėl atsakovui priklausančios individualios įmonės likvidavimo dėl bankroto. Dėl to, likus visiškai nepadengtam kreditoriaus (banko) reikalavimui likvidavus individualią įmonę, kreditoriui išlieka galimybė nukreipti reikalavimą į individualios įmonės savininką, nes kreditoriaus reikalavimo teisiniu pagrindu esantys prievoliniai santykiai atsirado tarp kreditoriaus ir individualios įmonės savininko bei jo sutuoktinio.

23. Bylą išnagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai teisiškai pagrįstai sprendė, kad atsakovų kaip fizinių asmenų asmeniškai prisiimtos prievolės pagal kredito sutartį su banku nepasibaigė dėl vieno iš atsakovų vardu individualios įmonės bankroto, ir priteisė iš atsakovų skolą bankui (ieškovui). Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, priimdami sprendimą bei nutartį, tinkamai pritaikė materialiosios teisės normas (reglamentuojančias skolininko – fizinio asmens – atsakomybę kreditoriui už negrąžintą kredito dalį, kai kreditorius nesusigrąžino visos skolos iš tam pačiam skolininkui priklausančios individualios įmonės bankroto proceso metu, nes individualios įmonės turto nepakako visai skolai grąžinti, o individuali įmonė yra likviduota dėl bankroto) ir nenukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamos teisės aiškinimo ir taikymo praktikos (nutarties 20 punkte nurodytose bylose priimtose Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyse). Teisėjų kolegija, teisės taikymo aspektu patikrinusi apskųstą apeliacinės instancijos teismo nutartį, konstatuoja, kad pagrindo ją naikinti kasacinio skundo argumentais nenustatyta (CPK 346 straipsnis, 359 straipsnio 3 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Šiaulių apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 22 d. nutartį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Virgilijus Grabinskas

Andžej Maciejewski

Algis Norkūnas

</BODY